ԳԱՂՏՆԻՔԸ ԿԵԱՆՔԻՆ

1. Գաղտնիքը կեանքին
2. Անոնք կ՛ապրի՛ն
   Ուրիշներու համար
3. հաւատքի Գոյատեմումը
4. Կեանքի Գոյապատճառը
5. հաւատք՝ Անփոխարինելի
   Կապը Աստուծոյ եւ Մարդու

ԱԼՊԷՌ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ
ՀԱՅ-ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ

2013

ԳԱՂՏՆԻ՛ՔԸ ԿԵԱՆՔԻՆ

Արարչութիւնը տակաւին ինքնագիտակցութեան և էութեան մը գաղտնիքն է այն տարրին՝ որ միւս բոլոր համահաւաք տարրերուն բաղադրութեան կեանք կու տայ, ու զայն կ՛օժտէ աճելու, բազմանալու, փոխարկուելու և միջավայրին յարմարելու և զայն իրե՛ն յարմարցնելու համար: Ըստ կարգ մը գիտնականներու, կեանքը պատահական չէ՝ այլ՝ ստեղծագործ, այսինքն ծրագրուած է: Հետեւաբար այս ծրագրուած երեւոյթը կը պահանջէ ծրագրող մը: Քիմիաբաններ և կենսաբաններ շատ ջանք թափած են կեանք ըսուած "ուրուականը" բռնել հիւլէներուն մէջ, սակայն ցարդ անհնար եղած է:

Անբացատրելիին և Անհմանալիին դիմաց երբ անօգնական կը զգանք, մենք զմեզ, անհրաժեշտ չէ որ իսկոյն հաւատի դիմել և անտեսել բանականութիւնը: Սակայն բանականութիւնն ալ իբր մէկ մասը մարդուն՝ անօգնական է առանց հաւատի երբ կը դիմագրաւէ Գերբնական Անծանօթ կարծուածը: Ըստ Այնշթայնի, որ ըսած է. «Երբ անծանօթի սեմին ենք, կը գտնուինք Աստուծոյ նախասահմանին առջեւ»: Ժամանա՛կը միայն կրնայ վկան ըլլալ թէ մարդկութիւնը բանականութեամբ (միայն) պիտի կարենա՞յ գոհացուցիչ լուծում մը գտնել թէ **«Ինչո՞ւ կեանք գոյութիւն ունի»** հարցումին:

«Աստուած այս անփոխարինելի կեանքը շնորհած է մեզի որպէս փոխառութիւն, և ո՛չ թէ նուէր: Պարտաւոր ենք արժեւորել ու սրբացնել մեր կեանքը, և վերադարձնել զայն արարիչին»: (Տաղանդներու Առակը): Հաւատացեալի մը կեանքը ոչ տօն մը ըլլալու է և ոչ ալ տարեդարձ, այլ աշխատանքի յարատեւ ընթացք մը: Կեանքը կը դադրի պարզ գոյութիւն մը ըլլալէ ու կը դառնայ արդիւնաբեր աստուածահաճոյ ստեղծագործութիւն:

Իւրաքանչիւր կեանք, ինքնուրոյն և ինքնատիպ իրականութիւն մըն է: Առաջին քրիստոնեաներուն մէջ բարոյական գերադաս ուժ մը արտայայտուեցաւ, աստուածային գերիմաստ կեանք մը ի յայտ եկաւ: Մարդկային կեանքը առանց զոհողութեան չի կրնար ըլլալ ճշմարտօրէն մարդկային և վաւերականօրէն քրիստոնէական: Մարդկային կեանքը պէտք է դառնայ հանդիսարան հաւատքի, սիրոյ և նուիրումի:

Մեղք այն մարդուն որ կեանքի, ի՛ր հասկացողութիւնը կը չափէ, ծնունդէն գերեզման երկարող ժամանակով: Ոմանց համար կրօնական ամուր հաւատքը խօսքի ու գիրի կը վերածուի և ոմանց համար ալ կեանքի ու նուիրումի և ծառայութեան: Յիսուս, որ Աստուածամարդի էր՝ սպաննուեցաւ, Իր հրաշափառ Յարութեամբ ապահովելու համար աստուածաստեղծ՝ շարունակական կեանքի մը: Բանալին, որ կը լուծէ կեանքի առեղծուածը, նպատակ և բովանդակութիւն կու տայ, ա՛յդ զօրութիւնը անճա՛խ **հաւա՛տքն** է և սէ՛րը առ Աստուած: Կեանքի էութիւնը արտաքին իրականութիւնը չէ, այլ ներքինը, որովհետեւ տեսանելին անցաւորն է, իսկ ներքինը՝ յաւիտենական:

Կեանքի փիլիսոփայական խնդիրները սահմանափակուած էին, անուս ժողովուրդին համար, լեզուի տրամաբանական վերլուծութեամբ: Մարդասէր Յիսուս՝ Իր անճառազոհ ապրումով դիւրահասկնալի դարձուց զանոնք համա՛յն մարդկութեան: Եւ նոյն ժամուն Յիսուս Սուրբ Հոգիին պարգեւած ուրախութեամբ ըսաւ.

«Հա՛յր, երկինքի և երկրի Տէ՛ր, շնորհակալ եմ քեզի, որ այս բանները պահեցիր իմաստուններէն ու գիտուններէն

և յայտնեցիր պարզ ու համեստ մարդոց: Այո՛, Հա՛յր, դուն այսպէս ուզեցիր: Հայրս ամէն ինչ տուած է ինծի: Ոչ ոք կը ճանչնայ Որդին՝ բացի Հօրմէն, և ոչ ոք կը ճանչնայ Հայրը՝ բացի Որդիէն, կամ բացի անկէ՝ որուն յայտնել ուզէ Որդին»--Ղուկ. Ժ.21-22:

Յիսուսի Յարութեան խորհուրդէն կը ծնի տեսիլքը յաւիտենական կեանքի: Ան մահուան խաւարը կը փոխակերպէ յաւիտենական կեանքի: Հաւատացեալը կը բալէ յառաջ, այսօր՝ ցաւը սրտին, վաղը՝ կեանքի ջահն ու բնարը ձեռքին: Դրախտին գոց դրան հակընդդէմ, Քրիստոսի բաց դո՛ւռն է կեանքի և առաւել կեանքի:

Աստուած կ՛ուզէ Ինքզինք յայտնել մարդկութեան: Ան կ՛ուզէ Ինքզինք յայտնագործե՛լ մեր կեանքին և մեր ամենօրեայ ապրումին ու կենցաղավարութեա՛ն մէջ: Աստուած իր Որդւոյն Յիսուս Քրիստոսի մարդեղութեամբ, արարածներուն կեանքին մէջ ներգործութեամբ մուտ գործեց գոյութենական արդարութեամբ: Լոյսը, որուն մասին կը խօսի Քրիստոս, այդ մեր կեանքն է, որ տրուած է Աստուծոյ կողմէն, բոլոր մարդկութեան բաշխուած է:

Ճշմարտութեան տեսաբանութիւնը, իմաստասէրներու համար, լոկ իմացական գործողութիւն մըն է: Մտքով կը բացատրեն կամ կը սահմանեն "ճշմարտութիւնը", մինչդեռ անոր գոյութենական իմաստը այն է, թէ պէտք է Ճշմարտութիւնը ուղղակի ապրիլ, Ճշմարտութիւնը սեփական կեանքի ընդմէջէն արտացոլացնել: «Քրիստոս ո՛չ միայն թէ ճշմարտութեան մասին խօսեցաւ, այլ Ճշմարտութիւն **եղաւ**: Ան ըսաւ **"Ես եմ ճշմարտութիւնը",** և ոչ թէ "ես գիտեմ ճշմարտութիւնը" կամ «ես կը խօսիմ ճշմարտութեան մասին»--**Գարեգին Ա. Կաթողիկոս:**

Հայուն ինքնութիւնը աւելի յստակ կերպով դրսեւորուած է Աստուածաշունչի թարգմանութեամբ ու կ՛արտայայտուի Սուրբ Հոգիով: Հայ բնարը անոր ներշնչումներո՛ւն կը պարտի իր վսեմ թռիչքները, և հայ գրականութիւնը իր ինքնաբոյր գեղեցկութիւնները կը պարտի Յիսուսի ուսուցումներուն: Հայ կեանքի սիրտը եղած է Սուրբ Աւետարանը՝ կեդրո՛նը հայ բաղաքակրթութեան: Ինչ է տարբերութիւնը գիտութեան և կրօնքին: Մէկը սնունդ է մտքին, իսկ միւսը՝ հոգիին: Երկուքն ալ կը ձգտին ճշմարտութեան: Մէկը կը փորձէ մերձենալ արարչագործութեան անսպառ գաղտնիքներուն, միւսը՝ Արարիչին և անով ըմբռնել կեանքի ճշմարիտ էութիւնն ու իմաստը: Առանց Աստուծոյ, կեանքը սոսկ ունայնութիւն է:

Աստուծոյ հրաշագեղ արարչութեան մէջ սիրոյ և գուրգուրանքով, կը տեսնենք իր փառքը: Աստուած սիրելով և հրապուրելով մեզ կ՛ազնուացնէ եթերէն վեր դէպի իրեն, նիւթեղէնէն հոգեղէնի կը փոխադրէ մեր հոգիները: «Մարդ արարածը գաղնիք է: Պէտք է հասկնալ այդ գաղտնիքը և եթէ ամբողջ կեանքդ յատկացնես հասկնալու, մի՝ ըսեր թէ ժամանակ կորսնցուցած ես:

«Ես այդ գաղտնիքով կը զբաղուիմ, որովհետեւ կ՛ուզեմ ՄԱՐԴ ԸԼԼԱԼ», կ՛ըսէ Տոսթոյէվսքի:

Այսօր Աստուած կը կանչէ մեզ մաս կազմելու Իր հաղորդակցութեան ընտանիքին մէջ՝ ճանչնալու մարդը որպէս մեր ընկե՛ր արարածը: Լոյսը մեր կեանքին իմաստ տուող Աղբիւրն ու Ջօրութեան գաղտնիքն է, կամուրջը յաւերժութեան: Միտքը պատկառանք ազդող հեղինակութիւն մըն է և իր "վեթօ"ն աշխարհը կը սաստէ: Միտքը ուսկի՞ց կը ստանայ իր հեղինակութիւնը: Ո՞ւր է գաղտնիքը իմացականութեան և հեղինակութեան, եթէ ոչ Աստուած:

«Մարդկային հոգին խորհրդապահ թանգարան մըն է, որուն ելեւէջն ու գաղտնիքները, մարդ միայն ինքզինքին կըրնայ վստահիլ»: Մարդկային հանճարը կը թռչի դէպի միջոց՝ հետազօտելու համար անհունին գաղտնիքները: Մարդկային միտքը կ՛ուզէ գիտնալ բնութեան օրէնքներու գաղտնիքները, նիւթին իսկութիւնը, երկնքի անհունութեան ծայրը, կեանքի ծագմարտութեան սահմանը՝ իմաստը եւն.: Յիսուս՝ Իր ամենատես աչքերով գիտէր կարդալ մարդկային սրտերու գաղտնիքները:

Կեանքը Աստուծոյ գերագոյն պարգեւն է մարդկութեան: Մարդ էակը պէտք է գիտնայ իր կեանքը արժեւորել, բայց արժեւորման առաջին նախապայմաններէն մէկը առողջութիւնն է:

Կեանքը տրուած է աստուածակերպար մարդկութեան, որպէսզի անոնք մասնակցին իրարու հետ: Ո՛վ որ իր կեանքը կը բաժնէ ուրիշին հետ, անոր հոգին կը լեցուի կեանքի ակնաղբիւրէն՝ Աստուծմէ: Ան կը սկսի ապրիլ ծագմարիտ կեանքը՝ **վերածնեա՛լ** կենսարար կեանքը: Կեանքը սոսկ ապրիլ մը չէ՛ ապրելու համար, այլ՝ հա՛րկ է գիտակցօրէն ապրիլ, ուրիշները ապրեցնող կենսաճա՛խր կեանքի մը պատրաստուելու համար:

Մարդկային կեանքը իսկութեան մէջ հոգեւոր է որ իրերու թաթուն էութիւնը կը պատկերէ թելադրական ոճով և կը կառավարուի բարոյական սկզբունքներով: Հետեւաբար մարդկային տրամաբանութիւնը բաւարար չէ՛ մարդ էակը խորապէս ճանչնալու, մարդկութիւնը կարիքը ունի նախ զԱստուա՛ծ ճանչնալու որպէսզի ճանչնայ նաեւ ինքզինքը: Սոյն պատճառաւ Յիսուս, կ՛ըսէ.

«Ո՛չ ոք կը ճանչնայ Հայրը՝ բացի Որդիէն,
կամ բացի անկէ՝ որուն յայտնել ուզէ
Որդին--Մատթ. ԺԱ.27:

Մարդկային կեանքը յաւիտենականութեան մէջ, հովէն իջուած աշնան տերեւ մը չէ՛: Ներսէն դէպի դուրս աճում մըն է մարդկայի՛ն կեանքը. ու հաւատքը, լոյսն է հոգիին որ կը ճառագայթէ և կ՛ուղղէ մարդ արարածը դէպի փրկարար ճշմարտութեան: Հաւատքին ամենէն փրկարար արդիւնքներէն մին է կեանքը հասկնալի դարձնել մարդ էակին: Կեանքը մնայուն և յարատեւ ճգտում մըն է դէպի Բարձրեալին յաւիտենականութեան և Անմահին՝ Արարիչ Աստուծոյ:

Քրիստոնեայ անհատը իր բոլոր ջանքը կ՛ընէ հասկընալու կեանքի խորհուրդը, որպէսզի յարաբերութեան մէջ մտնէ անտեսանելի, անշօշափելի, բայց զգալի և իմանալի հոգեկան այն Զօրութեան-Կարողութեան հետ, որ զինք անկենդան հողէն ու քարէն ստեղծած է իբր աստուածակերպար և խորհրդաբանող մարդ էակը: Այս աշխարհի վրայ, "խորհիլ" միայն մարդ արարածին շնորհուած է: Խորհուրդը բուն մարդն է անոր ներքին էութիւնը (անձնաւորութիւնը), զոր արտայայտելու համար ան պէտք ունի բանականութեան և յաւելեալ ազդակներուն, **հաւատք** առ Աստուած, և **Անոր յայտնութիւններուն**:

> «Աւետարանը յայտնութիւնն է Աստուծոյ փրկութեան ծրագիրին, որ անցեալ բոլոր ժամանակներուն մէջ ծածուկ մնացած էր, այժմ այդ խորհուրդը, մարգարէական գրութիւններով յայտնուած» --Հռոմ. ԺՁ.25-26:

Վարդանանքը Հայուն համար միայն ճակատամարտ մը ըլլալէ աւելի՝ եղած է խորհուրդ մը, տեսիլք մը: Ո՞ւր են այսօրուայ Վարդանները, Ղեւոնդ Երէցները բոլոր բաջերը: Յաղթութեան իրողութիւնը թէեւ պատմական դէպք մըն է, սակայն մեզի կը մնայ իբր անբացատրելի խորհուրդ մը:

խորհուրդ բառը թարգմանութիւնն է յուն. **"mysterion"** բառին, որ կը նշանակէ ծածկուած բան: Լատին եկեղեցին զայն կ՛արտայայտէ **"sacramentum"** բառով, որ կը նշանակէ սըրբագործում, նուիրականացում: Խորհուրդը ըմբռնելի չէ մարդկային զգայարանքներով, սակայն իմանալի է հոգեւոր աչքով՝ հաւատքով: «Փրկութեան այն ծրագիրը որ Աստուած անցեալ բոլոր դարերուն մարդկութեան բոլոր սերունդներէն ծածուկ պահած էր, և հիմա յայտնեց իր ընտրեալներուն»: Որպէսզի մարդկութիւնը «Կատարեալ համոզումի հասնի, ճանչնալով Հօր Աստուծոյ ծրագիրը՝ Քրիստոս Յիսուսով յայտնուած է:

Քրիստոսի մէջ ծածկուած կը գտնուի Աստուծոյ իմաստութեան ու գիտութեան ամբողջ գանձարանը»:

Նոր Կտակարանի մէջ յիշելու է որ գաղտնիք մը կամ խորհուրդ մը յայտնուեցաւ Քրիստոսով: Աստուած, Իր ստեղծած մարդ արարածին ինքնաբացայայտնութիւնն է: Ա՛յն ինչ որ հեթանոսներ փնտռեցին իրենց ոլորապտոյտ պարերու ու թաքնագիտական արարողութիւններու մէջ, Աստուած բացայայտեց Քրիստոս Յիսուսով զինք անձնուրաց սիրողներուն: Աստուծոյ Խօսքը...այն հզօր և անտեսանելի ոյժը կը թափանցէ մինչեւ հոգիին, ան կը բննէ մարդուն մտածումները և սրտին խորհուրդները:

Դիտե՛նք բնութեան խորհուրդները.--

1. Հողը կը վերածուի բոյսի, ծառի, ցորենի:
2. Ջուրը կը վերածուի պտուղի, ձմերուկի:
3. Արեւի ճառագայթները՝ **"վիթամինի"** և ծաղիկներու գոյներուն:

Դիտե՛նք մարդաստեղծ խորհուրդները.--

Սովորական լաթի կարմիր կտոր մը, ըստ ինքեան ոչ մէկ արժէք ունի դիր անոր վրայ մաճիկ-աստղ մը կամ մուրճ մանգաղ մը. միլիոնաւոր մարդիկ յարգանքով կը խոնարհին անոր առջեւ: Նո՛յնն է նաեւ բոլոր ազգերը խորհրդանշող դրօշները:

"Խորհուրդ" բառը կը նշանակէ, թէ քրիստոնեայ անհատը յարաբերութեան մէջ կը մտնէ անտեսանելի, անշօշափելի, բայց զգալի և իմանալի հոգեկան ուժերու և կարողութիւններու հետ:

1. Հաւատացեալը կը մտնէ Քրիստոսի ամենամտերիմ և էական հաղորդակցութեանը մէջ ու կը վայլէ հոգեկան շնորհներ:
2. Խորհուրդով քրիստոնեան կ՛ապրի երջանկութիւնը Աստուծոյ Ներկայութեան:
3. խորհուրդը հանդիպումն է Աստուծոյ և մարդու:
4. Քրիստոս է Հեղինակը իւրաքանչիւր խորհուրդին:

Խորհուրդ, բառին կրօնական իմաստը, կը նշանակէ թէ անտեսանելի բաներու յայտնութիւնը բնական մարդուն անըմբռնելի է: Հաւատացեալի մը համար խորհուրդը գերբնական ուժերու հետ հաղորդուելու միջոցն է: Առանց Աստուծոյ հպումն ունենալու և Անոր հետ հաղորդուելու, մարդ արարածը անկարող է ճանչնալ Աստուծոյ Թագաւորութեան յաղթանակը չարին վրայ,

ու մեծագոյն խորհուրդին բօղազերծումը համայն աշխարհի:

Թաբուն և սրբազան լռութիւնը կը կանչէ մեզմէ իւրաքանչիւրը խորհրդաբանելու Աստուծոյ հետ: Ներհայեաց հոգետեսութեամբ ջանանք մտերմանալ և ճանչնալ **մեռելոց յարութեան** հրաշափառ Խորհուրդը:

Աւետարանը կը սկսի ոչ թէ Քրիստոսի Սուրբ Ծնունդով, այլ Անոր յաղթական Յարութեամբ: Յիսուսի հրաշափառ Յարութեամբ չարին ներգործութիւնը և մահուան սարսափը այսօր անգամ մը եւս նահանջեցին հաւատացեալներու գիտակցութեան մէջ: Յիսուս Իր գերահրաշ Յարութեամբ վերածագեցաւ մարդկային պատմութեան թատերաբեմին վրայ: Յիսուսի Յարութեամբ, առաքեալները տրամաբանութենէ շատ աւելի հեռուները տեսան՝ անդենականը՝ ա՛յն ինչ որ աչք չէ տեսած և ականջ չէ իմացած: Յիսուսի Յարութիւնը լոյսի յաղթանակն է խաւարին, անմահութիւնը և զօրութիւնը, յաւերժական կեանքի իշխանութիւնն է մահուան վրայ, սիրոյ յաղթանակը ատելութեան դէմ, և բարութեան յաղթութիւնն է չարութեան դէմ:

Յարութեան այգալոյսին՝ անցեալն ու ապագան պիտի գրկախառնուին: Յարութեան խորհուրդէն պիտի ծնի տեսիլը յաւիտենական կեանքի: Քրիստոնեան ապրելո՛ւ է Յարութեան տեսիլով նորոգուած, կը դառնայ Յարութեան նոր վկան:

1. Գիտակցութեամբ իւրացնելու է անմահութեան գաղափարը:
2. Ականատեսի համոզումով արտայայտուելու է Յիսուսի մասին:
3. Անձնական փորձառութեամբ ապրելու և բաժնելու է Իր կեանքը ուրիշներու հետ:

Յարութեան գեղատեսիլ իրողութիւնը՝ նսեմացուց հեթանոս կրօնքները և յեղաշրջեց ժողովուրդներու հոգեվիճակը: Ինչո՞ւ կ՛ապրինք, եթէ մահն է կեանքի սոսկական վախճանը:

Այս անլուծելի թուղթ առեղծուածին հակառակ, Եկեղեցին կ՛աւետէ «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց, մահուամբ զմահ կոխեաց և յարութեամբն Իւրով մեզ զկեանս պարգեւեաց»:

Յարութեան այս պայծառ տօնին, մենք զմեզ կը զգանք յաղթող ու հզօր՝ խաւարի բոլոր ուժերուն դէմ: Յարութեան աւետիսը բարձրացաւ դէպի երկինք, տարածուեցաւ ամբողջ բաղաքին վրայ, բալեց սրտէ սիրտ, արձագանգեց հեռաւոր հովիտներուն մէջ:

Բերկրանքի արցունքներ կ՛իջնէին Տիրամօր աչքերէն, սուրբ կիները կը տանէին փրկարար լուրը, Էմմաուսի ճամբորդները կը փութային դէպի Երուսաղէմ աւետելու Յարուցեալ Տէրը:

Սբ. Յարութեան գաղափարովը ըմբռնելու և իրագործելու ենք մեր առօրեայ կեանքը: Եթէ մարդ էակի անդենականին գիտակցութիւնը կորսուի, մարդը խոտի կը վերածուի: Յարութեան հաւատը միայն անցեալին մէջ պարփակուած ըլլալու չէ՛ այլ, ան կենդանի ըլլալու է նաեւ այսօր մեր կեանքի՛ն և փորձառութե՛ան մէջ: Քրիստոնէութեան սկզբնական օրերուն "առաքեալ" կը նկատուէր գլխաւորաբար այն անձը որ Յիսուսի Յարութեան ականատես մըն էր: Ուստի մեր ականատեսի վկայութեան վաւերացումը, պարտ է ըլլալ մե՛ր յարութեան վկայութիւնը: «Քրիստոսի Յարութեան լոյսը նաեւ եկաւ Հայաստան աշխարհ ու պայծառակերպեց կեանքն ու պատմութիւնը մեր ժողովուրդին: Մեր ողջ պատմութիւնը դարձաւ պայքար ու նահատակութիւն՝ ի խնդիր Յիսուսի Յարութեան լոյսին պանծացման ու տարածման»--**Արամ Ա. կաթողիկոս:**

Կեանքի հանդէպ մեր հաւատացողութիւնը կախում ունի այլ

բանէն, թէ կը հաւատա՞նք մեռելոց Յարութեան, թէ ոչ կեանքը կը սահմանափակենք մահով՝ որպէս «ողբերգութեան տրամայ»ի մը վերջին արարը: Այս վերջին պարագային, որքան ալ բաջարի, լեցուն ու բարեպաշտ կեանք մը բոլորած ըլլանք, մահը անոր վերջնակէտն է: Մինչդեռ Յարութեան յոյսը պատմական իրազեկ ոլորտի մը մէջ կը դնէ մեր առօրեայ կեանքը, տալով մեզի խիզախութիւն, նուիրում, ինքնամոռացութիւն, առանց վախնալու մահէն, քանի որ մեր կեանքը ազատագրուած է արդէն ու մեր կեանքը մահուամբ չէ՛, որ պիտի վերջանայ: Յարութիւնը կը յայտնէ ստեղծագործութեան նպատակը, գոյաբանական պատճառը, թէ ինչո՛ւ եկած ենք և ուր կը դիմենք:

Մարդ իր ապրելու տենչը, իր կեանքի իմաստը կը ստանայ Յիսուս Քրիստոսի հրաշափառ Յարութեան լոյսէն: Յիսուս ըսաւ.

«Ես իսկ եմ յարութիւնը և կեանքը. ան որ ինծի
կը հաւատայ, թէպէտև մեռնի, պիտի ապրի»
--Յով. ԺԱ.25-26:

Յարութիւնը միայն մահէն ետքը ապրուելիք վիճակ մը չէ, այլ նաեւ այս երկրի վրայ ապրուելիք կեանք, որ Իրմով՝ Քրիստոսով է ներշնչուած և ներթափանցուած ու տիրապետուած:

Մարդ կ՛ապրի ու կը գործէ Քրիստոսի ուսուցած ճըշմարտութիւններով, բարոյական սկզբունքներով և հոգեւոր արժէքներով: Ան մահ չի ճանչնար, մէկ խօսքով՝ յաւիտենական արժէքներով կը յաւերժացնէ իր կեանքը թէ՛ երկրի վրայ և թէ՛ երկինքի մէջ:

Վերստին ծնունդը սոսկ մահէն ազատ ըլլալու հոգեկան գոյավիճակը չէ: Յիսուս ըսաւ

«Ես իսկ եմ յարութիւն և կեանք»,

Ան, մահը խորտակեց կեանքո՛վ, ինչպէս որ Լոյսը կ՛անհետացնէ խաւարը: Այնպէս ապրեցաւ Յիսուս և սորվեցուց մեզի որպիսի ապրիլը, որ մահը չի կարենայ վերջ դնել մեր կեանքին: Հաւատացեալը պիտի ապրի՝ թէ՛ իր երկրաւոր կեանքի ընթացքին դրսեւորած հաւատքի՛ ապրումներով և թէ իր թողած և յաւերժօրէն ապրո՛ղ ու խօսո՛ղ վկայութիւններով, գործերով:

«Մեր մեռելները բոլոր
Միահամուռ ոստումով
Պիտի կանգնին գերեզմանին մէջ իրենց
Ու անհամբեր հեռո՛ւն ակնապիշ

Պիտի սպասեն վարդահեղեղ գալուստին
Արշալոյսի մ՛Արշալոյսի մը՝ որուն
(Հաւատացէ՛ք ինձ Մայրեր)
Ես ոտնաձայնը կ՛առնեմ...»

--Դ. Վարուժան

Յիսուս Քրիստոս՝ Իր Յարութեամբ կ՛ապացուցնէ
թէ վերջին յաղթականը մահը չէ,
այլ Իր Խօսքն է:

Ապրիլ 28, 2002
Թորոնթօ

ԱՆՈՆՔ Կ'ԱՊՐԻ՛Ն ՈՒՐԻՇՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ինչո՞ւ ապրիլ ուրիշներու համար: Ինչո՞ւ անձը վտանգել ուրիշի մը սիրոյն համար: Ի՞նչ ըրած են ուրիշներ մեզի համար որ մենք զոհենք մեր կեանքը ի նպաստ իրենց: Տասնըհինգ դարերէ ի վեր շարունակ կ՛արձագանգ է **«Վասն հաւատոյ և վասն հայրենեաց»** ոգեմակոյը՝ սկսեալ Աւարայրի Ճակատամարտէն ու պիտի շարունակէ դղրդալ այդ մեղեդիի ալիքները յաւիտեան:

Վարդանն ու անոր բաջամարտիկ նահատակները մեռան, սակայն չկորան: Անոնք կ՛ապրի՛ն որպէս լոյս և ափսն Հայ Ազգին ենթահողին մէջ՝ համեմելու ու պաշտպանելու անոր զաւակները հաւատուրացումէ և անաստուածութենէ: Վասակները ապրեցան իրե՛նք իրենց համար ու կորան, ոչ միայն երկրի երեսէն, այլ նաեւ Հայ մտքի և հոգիի հորիզոնէն: Երկու հազար տարիներուն ընդերքէն կու գայ լուսահեղ արձագանգը Յիսուսի.

«Դու՛ք էք երկրի աղը. Դու՛ք էք աշխարհի լոյսը»:

Մարդեղացեալ Որդիի ծառագայթող խօսքերը կ՛այգալոյսեն Հրէաստանի լեռներէն դէպի չորս ծայրամասերը աշխարհի: Վերոյիշեալ ոսկեբարբառ յորդորանքը Գալիլեացի Մարգարէն՝ կերտեց մտածումի դարձակէտ մը յոյն դասական իմաստասիրական գրականութեան, հռոմէական բիրտ կայսրութեան գաղափարաբանութեան մէջ: Երկնաբարբառ և իմաստալից "Խորհուրդ Խորին"ը՝ պատուէր մըն է որ որոտագին կ՛ալեկոծէ մարդկային անձնասիրական իմացականութիւնը: Ոչ թէ կը փոթորկէ ջուրի՛ տարածութիւնները, այլ՝ կը յուզէ մարդկային հոգին ու կը շարժէ անոր գութը: Պատճա՞ռը:

Աղն ու լոյսը իրենց օգտակարութիւնը և ծառայութիւնը կը փոխանցեն սպառելով և ոչ թէ փոխանակելով: Ուտեստեղէնի մէջ՝ աղը կ՛անհետանայ, սակայն կերակուրը պիտի համ կը դառնայ և մնացեալը չ՛ապականիր:

Լուսաւորչի Կանթեղին լոյսը՝ ոչ անոր իւղն է և ոչ ալ պատրոյգը, այլ՝ այդ երկուքին **այրիլը,** մարդ արարածի հոգին կը լուսաւորէ: Հաւատացեալ անձերը իրենց գոյութիւննին սպառելո՛վ միայն կ՛իրագործեն իրենց առաքելութիւնը՝ **աէրով, ծառայութեամբ և անձնազոհութեամբ:** Սուրբ Էջմիածնի Յիսուսաբոյր Կանթեղին լոյսը, արջալոյսեց Գողգոթայի Խաչեցեալին անյիշաչար ներումը, որ ցարդ կ՛արձագանգէ.

«Հայ՛ր, թող դոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն»:

Փայլատակող սոյն գերբնական բառերը կրանիտեայ տախտակներու վրայ բանդակուած տառացի մասունքները չմնացին, այլ զգեցան ջունչ և ոգի և համակեցին խիղճով փոթորկահար աշխարհը իրենց ազատութեան և խաղաղութեան մաղթերգութեամբ:

Ռահվիրայ Յիսուսի հրաւէրը Իր առաքեալներուն և հետեւորդներուն սոյն անձնուրացութեան և անձնազոհութեան դուռը ցոյց կու տայ: Անձնուիրումի և սրբարար զոհաբերումի ճանապարհն է, որ կ՛երաշխաւորէ առաքելութեան և ծառայութեան սուրբ կոչումը:

Ինչո՞ւ ծնողքմը կը զոհաբերէ իր անձը և ինչքը իր զաւակներուն համար: Որովհետեւ ան՝ անո՛նց մէջ կը տեսնէ իր ինքնութիւնը: Զանոնք միայն սիրելով և անոնց համար զոհուելով, սիրած կ՛ըլլայ նաեւ ինքզինքը: Ա՛յս հայեացքն ու տեսութիւնը պարգեւելու համար եկաւ Աստուածամորդին և ապրեցաւ Իր արարածներուն մէջ: Գաղափարական ա՛յս դիտանկիւնը ներշնչելու համար Յիսուս բարոզեց Իր աստուածաբարբառ պատգամները որուն վեհագոյն և չօշափելի արտայայտութիւնը Գողգոթայի գագա՛թն է:

Ի՞նչ կը պատգամէ «աղ» և «լոյս» ըլլալը սփիւռահայ անհատին և հաւաքականութեան: «Ես» և «իմ» բառերը որ գոյութիւն ունին մեր ոսկեղնիկ բառամթերքին մէջ, պատկանեալ կը համարուին անչափահասութեան և համբակ իմացականութեան:

Իմաստասէր միտքն ու շնորհընկալ հոգին չի գործածէր «ես»ն ու «իմ»ը, այլ կը գործածէ «մենք»ն ու «մեր»ը:

Քաղաքական բոլոր կուսակցութիւնները, մշակութային կազմակերպութիւնները կամ կրօնական յարանուանութիւնները որոնք կը գործեն **իրե՛նց** գոյութեան համար, **իրե՛նց** անդամներուն ծառայութեան համար, **իրենց** սիրոյն և փառին համար, չեն կրնար պաշտպանել այն ազգը որուն համար կամ որուն մէջ կ՛ապրին և կը գործեն:

Բոլոր հիմնարկութիւնները որոնք չ՛ունին համազգային համայնապատկերի դիտանկիւնը և կ՛ապրին միայն իրենց անդամներուն համար, նման են անլոյս ճրագարանի ուր կայ իւղ և պատրոյգ, բայց չի կայ լոյս և ջերմութիւն, որովհետեւ չի կայ զոհաբերում և սպառում: Իսկ եթէ «աղ» ես և կ՛ուզես պահել **ֆու** ինքնութիւնդ և «ես»դ, պիտի շարունակես ըլլալ միայն քարեղէն հիմնարկութիւն մը և փակուած անլոյս ճրագարանը որպէս անօգուտ և անպէտ իր մը, կամ դուռը փակ եկեղեցի մը: Յիսուս՝ Իր հաւատարիմները չկոչեց «Կանթեղներ», այլ՝ ըսաւ անոնց.

«Դուք էք աշխարհի ԼՈՅՍԸ»

Որովհետեւ կանթեղ մը կրնայ ունենալ իր մէջ ձէթ և պատրոյգ ու ըլլալ նաեւ անլոյս ճրագարան: Երկնային կոչումը, որուն հրաւիրուած է հաւատացեալ մը, իմաստաճ կարգադրութիւն մը չէ՛ ցուցադրելու **ինքզինքը** որպէս մեծասքանչ կանթեղ մը, այլ ըլլալ «աշխարհի լոյ՛սը»: Դառնալ բոցավառ և ծառագայթող լուսարձակ, սպառող և սակայն անհատնում սիրով սպասաւորող ջերմ զգայուն սիրտ մը: Հաւատացեալ Քրիստոնեայ մը ո՛չ վախնալու և ոչ ալ զգուշանալու է որ լուսաւորելով իր շուրջինները, իր ձէթն ու պատրոյգը կը սպառին: Տիեզերքի մէջ, բնական օրէնքներու չ՛ենթարկուող միակ բանը, սիրոյ և ծառայութեան հոգին է որ **սպառելո՛վ** կը բազմանայ որովհետեւ անոնց ակնաղբիւրը Աստուած Ինքն է:

Յիսուսի մեծաշուք յորդորը (դուք էք աշխարհի լոյսը) Իր առաքեալներուն, զիրենք փոքրոգիտութենէ կը փոխակերպէ համաշխարհային անձնատուրութիւններու: Կ՛ազատագրէ զանոնք ազգայնամոլ հոգեբանութենէ և կը դարձնէ զանոնք համազգայի՛ն Եղբայրակցութեան և տիեզերական Եկեղեցիականութեան: Մեր Տիրոջ կոչը, Դուք էք ձեր յարանուանութե՛ան լոյսը չէ՛, այլ դուք էք **"աշխարհի՛ն"** լոյսը: Հաւատացեալ մը որքան ալ կ՛ապրի և կը ծառայէ իր Եկեղեցիին և ազգին մէջ, բնաւ մոռնալու չէ թէ ինք Ամբողջութեան մը մասնիկն է: Աշխարհի մէջ լքուած և աննկատ թողուած անձ մը չէ Քրիստոնեան, այլ մասունքն է Գողգոթայի Պատարագեալ Միածնին և կը կրէ իր Փրկիչին մանանեխածիլ հաւատքը:

Այն մեծ Օրը, Երկնային Խնճոյքի որպէս նախերգանք, «ուրիշներու համար ապրողները» պիտի լսեն որոտաձեւ սակայն քնքուշ ձայնը Յիսուսի որ պիտի ըսէ իրենց.

«Եկէ՛ք, իմ Հօրս կողմէ օրհնեալներս և ժառանգեցէ՛ք այն արքայութիւնը որ ձեզի համար աշխարհի սկիզբէն պատրաստուած է: Որովհետեւ անօթի էի և զիս կերակրեցիք, ծարաւ էի և ջուր տուիք. օտարական էի և ընդունեցիք զիս, մերկ էի և հագցուցիք ինծի, հիւանդ էի և հոգ տարիք ինծի, բանտի մէջ էի և այցելեցիք ինծի»:

Յիսուս Քրիստոս--Մատթ. Իե.34-36:

Ապրիլ 10, 1990
Թորոնթօ

ՀԱԽԱՏՔԻ ԳՈՅԱՏԵԽՈՒՄԸ

Բնութիւնը կ՛աճի և որուն մէջ բուսական ու կենդանական աշխարհը, որպէս թէ համակարգուած հիմնարկութիւն մըն է, որ զիրար կը յաջորդէ անփոփոխօրէն: Մարդ արարածն է միայն որ կարողութիւնը և միջոցը ունի կասեցնելու կամ փճացնելու կեանքի գոյատեւումը:

Տիեզերքի այս աննման մարդ էակի կամքէն կախեալ է կեանքի գոյատեւումը այս աշխարհի մէջ: Աստուածադրօշմ և աստուածաշունչ մարդը, հակառակ իր ունեցած բնագիտական հսկայ պաշարին, պարտաւոր է նաեւ ունենալ Աստուծո՛յ գիտակցութիւնը, որպէսզի չի կործանէ ու չի փճացնէ թէ՛ իր գոյացութիւնը և թէ՛ ալ աշխարհի կենդանական ու բուսական գոյատեւումը:

Ընկերաբաղաբական ասպարէզին մէջ, մարդ կարիքը ունի պատմափիլիսոփայական, աշխարհագրական և արուեստներու գիտութեան: Բժշկութեան կալուածին մէջ, ան պահանջը ունի մարդաբանութեան և դեղագիտութեան: Կրօնական և հոգեւոր հաւատալիքներու խորհրդաբանութեան մէջ, որ շատ աւելի բարթ է ու անդենական, հողաշէն, սակայն աննման ադամ-որդին կարիքը ունի աստուածային ինքնաբացայայտութեան:

Այսօր սփիւռահայ տարածքին մէջ կան բազմաթիւ կուսակցութիւններ ու հանրային կարծիքը բաժանող ճգտումներ, որոնք կը ջանան իրե՛նց դրօշմը կամ գունաւորումը տալ նոր սերունդին: Իւրաքանչիւրը իր գիտցած համոզումներով և նախապաշարումներով կը ջանայ զգեստաւորել ազգին պարզամիտ երիտասարդութիւնը:

Վերոյիշեալ քաղաքական, մշակութային կամ կրօնական ասպարէզներու գործունէութիւնը կամ փիլիսոփայութիւնը եթէ ուղիղ չ՛իմաստաւորուի, արդիւնաբերական և գործակցակա՛ն նպատակներով, սփիւռքի ազգասիրական ոգին, մշակութային ջերմեռանդութիւնը և հոգեկան սուրբ գոյատեւումը կրնայ խաթարուիլ և նոյնիսկ անյայտանալ:

Այս է գլխաւոր պատճառը ներկայ եկեղեցիներու թուլացումին ու նահանջին: Եկեղեցիներու հեռանկարը ըլլալու չէ՛ թիւ ու վիճակագրութիւն, այլ ամէն բանէ առաջ հոգեւո՛ր առաքելութիւն: Որովհետեւ հաւատի՛ կեանքը իր իսկութեան մէջ հոգեւոր է և բարոյական սկզբունքներով կը կառավարուի: Հայ հոգեւորականը ի՛նչ յարանուանութեան ալ պատկանի՝ իր **անձի՛ն** օրինակով, ներշնչումով, բարձր թռիչքով և խորիմաց զգացումներով միայն կրնայ հաւատք ու միասնականութիւն ներշընչել իր անչափահաս հաւատակիցներուն: Ո՞ւր է այսօր այն սուրբ եկեղեցին, անձնանուէր եկեղեցականը ու պատրաստուած դպիրը, որ կարող ըլլայ արդի հետաքրքիր նոր սերունդին, անմշակ ու բաղցած հոգին և միտքը պիտի իմաստաւորէ հաւատքի լուսաւոր թեւերու թռիչքով, ու հաւատքի ջահը պիտի վառէ անոնց հոգիներէն ներս:

Ինչո՞ւ կը շեշտեմ իմաստաւորել բառը:

20-րդ դարու հայութիւնը միայն ժառանգական ու աւանդական քրիստոնեայ չի կրնար մնալ և շարունակել, այլ պէտք է իմաստաւորուա՛ծ և առժէքաւորուա՛ծ հասկացողութեամբ ըլլայ, որուն Աւետարանը կու տայ «վերածնեալ մարդ» մակդիրը: Մարդու գոյութիւնը կ՛իմաստաւորուի միայն Աստուծոյ գոյութեամբ, առանց Որուն, մեր գոյութիւնը կը դառնայ անիմաստ: Եկեղեցւոյ շէնքը այլեւս խորհրդանշան մըն է միայն, բացատրելու համար շինութեան բարոյական իմաստը, որ ան ինչո՞ւ համար կա-

ուցուած է՝ ներկայացնելու համար մշակո՞յթ, ազգութի՞ւն, թէ՞ Աստուած ու Անոր գործառնութիւնը մարդոց մէջ:

Երեւակայենք նախորդ հիսուն տարիները՝ համալսարանական ուսեալ երիտասարդութեան ըմբոստացումը ընդդէմ իր ազգային կառաւարութեան: Յիշենք Վիէթնամի պատերազմի ընթացքին Ամերիկայի ուսեալ համալսարանականները որպէս մէկ մարմին, ցոյցեր կատարեցին, ըմբոստութիւն կազմակերպեցին և արիւն թափեցին իրենց կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան դէմ:

Արդի սերունդը անտարբեր չէ՛ իր շուրջը պատահածներուն նկատմամբ: Ներկայ հայ ժողովուրդն ալ հարցասէր է, մանաւանդ հետաւոտեսիլի վրայ տեղի ունեցած հմայիչ բարոզիչներու գաղափարախօսութեան և անոնց ընչաքաղց և բուռն անյագութեան: Արեւմտեան "ազատ" կարծուած քաղաքականութեան մէջ, սփիւռքահայ հաւատացեալը շատ աւելի դիւրաւ կրնայ կորսնցնել իր դարաւոր հաւատը՝ քան թէ թուրք և արաբ քաղաքակրթութիւններուն ծոցը:

Միակ պատնեշը որ կրնայ ապահովութիւն ըլլալ հայ քրիստոնէական հաւատքի գոյատեւման՝ **իմաստաւորե՛լ** է հայուն առաքելաժառանգ հաւատքը:

Լոյսի և խաւարի տիեզերական պայքարամարտութիւնը, հաւատքի՛ համար մղուած պայքար մըն է: Մարդ արարածին էութեան, իսկութեան և անոր ինքնութեան մէջ գոյ եղած հաւատքը ամենամեծ Աստուածատուր առանձնաշնորհը կը սեպուի, որ պէտք չէ՛ երբեք կորսուի: Հաւատքը միջնորդ մըն է, կամուրջ մը, որ կը միացնէ մարդ արարածը Գերբնականին և նիւթականը՝ Հոգեկանին հետ: Այս էր պատճառը, որ Յիսուս Քրիստոս արտասանեց Իր խորհրդաստ բառերը երբ ականարկեց հռոմէացի հարիւրապետին ըսելով.

«Ճշմարիտ կ՛ըսեմ ձեզի, Իսրայէլի մէջ այսպիսի հաւատք ունեցող մը չգտայ»--Մատթ. Ը.10:

Միթէ հեթանոս հարիւրապետին հաւատքը՝ հրէակա՞ն հաւատք էր թէ քրիստոնէական: Այս հարիւրապետին հաւատքը հեթանոսական հռոմէական հաւատք էր: Հաւատքը գոյն կամ երանգ չունենար: Հաւատքը միայն զօրութիւն կրնայ ունենալ:

Հաւատքը դաւանանքով կամ վարդապետութիւնով չի սահմանուիր: Հաւատքը ինք իր մէջի զօրութեամբ կը չափուի: Այս էր պատճառը, որ մեր Տէրը Յիսուս ըսաւ.

«Եթէ մանանեխի հատիկի մը չափ հաւատք ունենաք»
--Ղուկ. ԺԷ. 5:

Յիսուս Քրիստոս իւրաքանչիւր բժշկութեան հրաշք որ գործեց, սոյն հրաշքը վերագրեց բժշկուող անձին հաւատքին:

Ան ըսաւ.

«Քու հաւատդ քեզ բժշկեց, գնայ խաղաղութեամբ»

Միակ հարցը որ կը մտահոգէր Յիսուս Քրիստոս և որուն համար մտատանջում արտայայտեց Ան, մարդկութեան առանձնաշնորհ եղած հաւատքին անհետացումն է այս աշխարհէն ու մարդոց սրտերէն. Ան ըսաւ.

«Իսկ երբ գայ Մարդու Որդին՝ արդեօք հաւատք պիտի գտնէ՞ երկրի վրայ»--Ղուկ. ԺԸ.8:

Յիսուս Քրիստոս Իր աստուածատես աչքերով կրցաւ նայիլ դարերու հոլովումին ընդմէջէն և տեսնել մարդկային յաղթարշաւ վազքը դէպի արուեստագիտութիւն և ստեղծագործութիւն:

Յիսուս հիացաւ և զմայլումով դիտեց 20-րդ դարու կամ 30-րդ դարու մարդկային նուաճումները: Սակայն Ան նաեւ **լացա՛ւ** մարդ արարածին կորսնցուցած ամենաարժէքաւոր ժառանգութեան՝ "հաւատին", որ աստուածաշնորհ պարգեւ մըն է համայն մարդկութեան, սակայն Յիսուս չգտա՛ւ հաւատ: Այդ զօրութիւնը անյայտացած էր մարդկային ըմբռնումէն, հասկացողութենէն և ճանաչումէն:

Այս է նաեւ ցաւը այս յօդուածագրին և իր շատ մը հաւատակիցներուն, թէ ինչպէ՞ս պահել ու երաշխաւորել Հայ Եկեղեցւոյ և անոր հաւատակիցներու հաւատը մինչեւ վերադարձը յաղթական Յիսուս Քրիստոսի: Միակ միջոցը և հնարաւորութիւնը որ կայ՝ **իմաստաւորե՛լ** է բրիստոնէական հաւատը արդի ըմբռնումին, առանց կորսնցնելու անոր զօրութիւնը:

20-րդ դարը այնքա՜ն իմաստաւորած է մարզասիրութիւնը, որ նոր սերունդը կախարդուած կը հետեւի խաղարկութիւններու իւրաքանչիւր շարժումին: Կարծես մոգութիւն մը կը փնտռէ տեսնել ախոյաններու ամէն մէկ շարժուձեւին մէջ:

Ինչո՞ւ նոյն սէրը, խանդավառութիւնը և իմաստը չստեղծել նաեւ մեր դարաւոր հաւատին, որուն սիրոյն և արժէքին համար նահատակուեցան Հայ Ազգին դաստիարակները և սուրբ ուխտաւորները:

Ինչո՞ւ չհրապարակել դասական հայ մատենագրութիւնները որոնց յղացումն ու ճեռագրութիւնները եղած են հեղինակներու արիւնով ու ծոմապահութեամբ: Ինչո՞ւ հայ գրականութեան կռուանը եղող հայ կրօնական ու սրբազան բանաստեղծութիւնները չկենսաւորել: Դարերու հոլովոյթին մէջէն, մեզի ժառանգ մնացած, մտքի և հոգիի անգին ստեղծագործութիւնները վերհրատարակենք ու ներկայացնենք նորահաս սերունդին: Մտքի և հոգիի հարստութիւններուն ջունչ և հոգի՛ տանք, տէ՛ր ըլլանք և գնահատե՛նք զանոնք: Թանգարաններու մարմարին և ապակափեղկի ետեւը չպահե՛նք զանոնք որպէս մասունքներ:

Միայն մեր **հաւատը իմաստաւորելո՛վ** է, որ մեր նորահաս սերունդին մտքին և հոգիին մէջ հաւատքի սերմերը պիտի ընձիւղին: Միայն հաւատքով և սիրո՛վ է, որ հայը պիտի կարենայ ապահովել իր ազգային և մշակութային բնոյթը յարատեւել:

Առանց հաւատքի հայը պիտի ըլլայ գիտնական և արուեստագէտ, հարուստ և անկախ, հզօր և ազդեցիկ, սակայն նաեւ պիտի ըլլայ զգայազուրկ և անկենդան, անհոգի և անտարբեր հանդէպ իր հաւատքին ու պիտի ապրի միայն իր անձին, զուարճութեան և իր փառքին համար:

Հայ ազգը կը կարօտի հաւատքի գոյատեւման, որուն կենսաւորող ոյժը **իմաստաւորե՛լ** է անոր հաւատը, այսօ՛ր:

Այս յօդուածը ողբերգութիւնը մը չէ՛, լաց մը չէ, այլ՝ անվերապահ հաւատքի յոյս մըն է, վստահութիւն մըն է վերակենդանութեան: Հայ Ազգին հաւատը կրնայ սպաննուիլ և բռնաբարուիլ, սակայն ամենեւին պարտուիլ:

Հայուն հաւատը պիտի՛ յառնէ և կենսաւորուի,
պիտի՛ պայծառանայ և բեղմնաւորուի ի փա՛ռս
Աստուծոյ, անձնազոհ և իրենց կոչումին
բարձրօրէն գիտակից ուխտաւորներու միջոցով:

Յունիս 10, 1987
Թորոնթօ

ԿԵԱՆՔԻ ԳՈՅԱՊԱՏՃԱՌԸ

Ի՞նչ է կեանքը:

Միթէ կեանքը ֆիզիքական ցանկութիւններու և հոգեկան պահանջներու պայքա՞ր մըն է: Վայրի անտա՞ռ մըն է: Կեանքը, իր ինքնութեան մէջ, միթէ վիթխարի հակասութի՞ւն մըն է: Ի՞նչ է մարդկային կեանքը յաւիտենականութեան մէջ, հովէն բշուած աջնան տերե՞ւ մը: Անապատի աւազներու մէջ թաղուած համր **սֆի՞նքս** մըն է, անծանօթ և անիմաստ:

Հնդկաստանի լուսաւորիչ Պուտտայի համար, "Կեանքը տառապանք է և անոր պատճառը մարդոց կիրքերն են": Իսկ Քրիստոսի համար, "տառապիլը" մարդ արարածը Աստուծոյ վերադարձնելու ճամբաներէն մէկն է (Անառակ Որդիի առակը):

Յիսուս Քրիստոսի Կեանքը օրինա՛կ ծառայեց և Իր տառապալից Սբ.Խաչելութիւնը համախմբման առանցքը դարձաւ մարդկութեան:

Կեանքը, նպատակ մը հետապնդե՛լ է, պայքար մըն է կատարելութեան հասնելու: Պէտք է գիտնալ մեր կեանքը, մեզմէ տկարներու կեանքին մէ՛ջ շաղախել: Քրիստոսի հաւատացողին կեանքը խաչո՛վ իմաստաւորուած կեանք մըն է: Պօղոս առաքեալ որ ճանչցած էր կեանքին իմաստը և նուիրած էր զայն ամենօրեայ ապրումի, կ՛ըսէ.

«Քրիստոսի հետ խաչը ելայ. այլևս կենդանի եմ, ոչ թէ ես, այլ իմ մէջս կենդանի է Քրիստոս»:

Գաղատ. Բ.20

Կեանքը ինքնանպատակ, ինքավախճան իրողութիւն մը չէ. անհունութեան մէջ խարխաբող աննպատակ երթ մը չէ: Արդիւնաբեր կեանքը ինքնին հոգեւոր ճանապարհորդութիւն մըն է, որպէսզի զԱստուած մեր մէջ դարձնենք մնայուն Ներկայութիւն մը:

Կեանքը **խորհիլ, խօսիլ և գործել** է: Ասոնց առնչութիւնը շատ սերտ է: Խօսքնու գործը խորհուրդէն կը ծնին:

Խորհուրդը բուն մարդն է, անոր ներքին էութիւնը, զոր արտայայտելու համար բանականութեան միւս ազդակներուն պէտք ունի: Մարդուն արտայայտութեան ամենէն ազդու ազդակը **գո՛րծն** է, տեսանելի օրինակը: Անկարելի է որ լեզուն յաջողի կատարելապէս ներկայացնել մեզի մարդու մը **իսկութիւնը**:

Խորհուրդը կը կանխէ խօսքն ու գործը, ամէն արարք, գործ ըլլալէ առաջ խօսք է, և խօսքով արտայայտուելէ առաջ խորհուրդ է: Խորհո՛ւրդն է մարդուն բուն էութիւնը: Բարի խորհուրդին ակնաղբիւրը Աստուած է՝

«Մի է Բարին որ է Աստուած»

Բարութեան Կատարելութիւնը: Մարդոց երբ "բարի" կ՛ըսենք յարաբերական բարին կը հասկնանք:

Սբ.Ներսէս Շնորհալին իր "Հաւատով Խոստովանիմ"-ի 24 տուները գրած է որպէս հաւատացեալ հոգիի մը ուղղափառ խոստովանութիւններն ու մաքուր սրտի բարի խնդրուածքները. Շնորհալին, հանճար ու գիտութիւն չի խնդրեր Աստուծմէ, այլ բարի կեանք մը ապրելու իմաստութիւնը կը հայցէ:

Պօղոս Առաքեալ կ՛ըսէ.

«Մարմնականը խորհիլը մահ կը պատճառէ, մինչ հոգեկանը խորհիլը՝ կեանք և խաղաղութիւն»

-- Հռոմ. Ը.6:

Խորհուրդը (խորհրդածել) մայրն է խօսքին և գործին։

1. Անոր կը հնազանդին մարմնոյն բոլոր անդամները։
2. Լեզուն երբեմն կը կեղծէ մարդուն խորհուրդները։
3. «Լեզուն է որ ամենէն անոյշ և լաւ բաները կը խօսի, և դարձեալ, լեզուն է որ ամենէն յոռի և վնասակար խօսքերը կ՚արտաբերէ»--Եզովբոս։

Գործը խորհուրդին պակաս է։ Առանց գործի, ինքնին, խորհուրդն ու խօսքը անպտուղ կը մնան։ Գործը իրագործուած խորհուրդն է, տեսանելի մտածումը։ Ուստի Խորհի՛նք ու խօսի՛նք մեր Արարիչին՝ Աստուծոյ հետ։ Անոր, մեզի շնորհած մեծագոյն պարգեւը խորհիլ, խօսիլ և գործել է։ Միթէ տեսա՞ծ էք մարդ արարածէն ուրիշ գոյացութիւն մը, որ կը խորհի, կը խօսի ու կը գործէ։ Անաանական գոյապատճառը՝ սնանիլ, սերնդագործել և իր նմանը արտադրելու նախածրագրուած մեքենայ մը ըլլալն է։

Իսկ մարդ էակին համար, կեանքը մտածումի փոխել ու մտածումը արդիւնաբեր ապրումի վերածել է։ Կեանքը թուլութեամբ և ենթակայութեամբ ապրում մը չէ, այլ ի վերջոյ խաղաղութեան իղձերու և ոգեշունչ կիրքերու կրկէս մըն է։ կեանքը բարիին պատերազմն է, իսկ բարիին կատարելատիպը՝ **Աստուա՛ծ**։

Խորհող ու մտածող մարդուն համար ներսէ՛ն դէպի դուրս աճումն է կեանքը. ու հաւատքը լո՛յս մըն է Հոգիէն ոչ թէ հոգիին վրայ ճառագայթած։ Հաւատքին ամենէն փրկարար արդիւնքներէն մէկը, կեանքը հասկնալի՛ ընել է մարդուն։ Մարդիկ, Քրիստոսը և իրենց կեանքը՝ իրարմէ կը բաժնեն։ Մեր առօրեայ կեանքը պէտք է դառնալ հանդիսարան հաւատքի, սիրոյ և ծառայութեան։ Կեանքը ուսումնարան մըն է ոչ զբօսավայր, մարզարան մը և ո՛չ դաշտահանդէս մը միայն։

Ուստի դարձնենք մեր կեանքը համակ սիրոյ արտայայտութիւն՝ գործնական առումով ծառայութիւն։

Կարգ մը մարդոց համար, կեանքը իրերու, դէպքերու և երեւոյթներու շարունակութիւն մըն է միայն և իրենք՝ զոհը այդ յորձանուտին, որովհետեւ չունին **նպատակ, տեսիլք ու կամք**։

Այսպիսիներու համար կեանքը պատահականութեանց և դիպուածներու հոլովոյթ մը դարձած է։ Հայր Ալեքսանտր Էլխանինով Ռուս Ուղղափառ Քահանան (1881-1934), կ՚ըսէ.

«Մենք, կամ կարօտով ետ կը նայինք անցեալին, կամ ալ կ՚ապրինք ակնկալութիւններով ապագայի մը որուն մէջ, մեզի կը թուի կեանքը իրապէս կը սկսի։ Մինչդեռ **ներկա՛ն,** այսինքն մեր կեանքը ինչպէս որ է, կը վատնուի այս ապարդիւն երազներուն և ափսոսանքներուն մէջ»։

Կեանքը իր ամբողջութեամբ, հոգեւոր ճանապարհորդութիւն մըն է, այսինքն **անձնանուէր ծառայութիւն,** որպէսզի զԱստուած մեր մէջ դարձնենք Առաջնորդո՛ղ **Ներկայութիւն** և **վկայութիւն** մը։ Մեր գոյութեան իմաստը կ՚առնենք քրիստոնէական կրօնի յաւիտենական կեանքի յոյսէն, որուն կարգախօսն է.

«Աղօթքը կեանք է, կեանքին հոգի՛ն է ու կեանքը՝ ՍԻՐՈՅ երգը։

Սեպ. 2, 1998
Թորոնթօ

Հ Ա Ւ Ա Տ Ք՝

ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻ ԿԱՊԸ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ՄԱՐԴՈՒ

Ինչ որ կը բաժնէ աշխարհամասերը, բաղաքները կամ ազգերը իրարմէ, ովկիանոսները, ծովերը և գետերը, անոնք են նաեւ՝ այն իրողութիւնները, որ զանոնք իրարու կը միացնեն: Օրինակ, թաղամասի մը բնակարանները իրարմէ բաժնողը՝ փողոցն է, նաեւ ա՛ն է, որ կը կամրջէ զանոնք իրարու: Ովկիանոսներ, որոնք անջատած են երկրամասերը իրարմէ, անո՛նք են նաեւ կապը, միջոցը ամենաժան ճանապարհորդութեան իրարու միջեւ: Ատլանտեան ովկիանոսը որ բաժնած կը կարծուէր աշխարհի Արեւմտեան կիսագունդը, Գոլոմպոսի օրով, ա՛ն դարձաւ նաեւ միացնող կամուրջը հին աշխարհը՝ նոր աշխարհին հետ:

Իրականութեան մը ժխտական կամ դրական դերը անոր խորաթափանց տեսութեան մէջն է: Մթաբնած տեսողութեամբ ամէն բան ժխտական և մերժողական երեւոյթներու իրողութիւնը կը ստանայ: Իսկ դրական, կենդանի և գործօն մօտեցումով, երեւոյթները կառուցողական հանգամանք կը ստանան:

Այ՛ս է նաեւ **հաւատի** անվիճելի իրականութիւնը և արժէքը մարդկային ներանձնական ապրումին մէջ: Մտի և հոգիի ովկիանոսներէն հեռու անհասանելի և անիմանալի Աստուած կը մօտենայ Իր մարդ արարածին հաւատի՛ ճանապարհով: Յիսուս Քրիստոս՝ Իր անձնազոհ ապրումով դիւրահասկնալի դարձուց Աստուծոյ տեսլականը համայն մարդկութեան: Կրօնքը (հաւատք) Աստուծոյ հետ ապրուած կապն է (հաղորդութիւն): Ստեղծագործ ապրումներու և խիզախ մաքառումներու ներքին կեանքը երկինքի հորիզոնն է:

Հոգիները զբաղեցնող, յուզող, ուրախ կամ տխուր ամէն ազդակ՝ մեր ներքին թէ արտաքին, դրական կամ ժխտական, հաւատի արդիւնքներն են:

Հաւատալու համար միայն միտք չի բաւեր, այլ ներատեսութիւնն ալ հարկաւոր է՝ երկնային հորիզոնը: Աստուծոյ հետ խօսելու միակ լեզուն արարչատես հաւատքն է: Արուեստն ու բնական գիտութիւնները բաւարար չեն ըմբռնելու զԱստուած, անհրաժեշտ է հաւատքը: Ոչ թէ կոյր հաւատք, այլ հոգետե՛ս հաւատք:

Մթագնող խաւար անհաւատութիւնը, թէ՛ անցեալի և թէ ներկայի՝ իր ուրուական լռութեան մէջ իսկ, դատապարտուած է նահանջելու և տեղի տալու այգալոյսող աստուածային սիրոյ և ողորմութեան առջեւ ու փոխակերպուիլ կենդանարար հաւատքի: Սոյն երկու վկայութիւնները բարձրախօս կ՛աղաղակեն. մին՝ խաչեալ աւազակին խոստովանանքը, իսկ միւսը՝ հռոմէացի խաչգամող հարիւրապետին խօսքը.

«Իրապէս որ այս մարդը Աստուծոյ Որդին էր»

--Մարկ. ԺԵ.39:

Առաքելական բարոզչութեամբ, Սբ.Գրիգոր Լուսաւորիչով հռչակուած, Սահակ Մեսրոպով հայացած, Բաջն Վարդանով արիւնով սրբագործուած Քրիստոնէական հաւատքը անկարելի է լռեցնել որեւէ զինեալ բանակով կամ վարչաձեւով:

Կա՛յ անջրպետ մը Աստուծոյ և մարդ արարածին միջեւ: Գոլոմպոսէն առաջ կար Ատլանտեան ովկիանոսը, ու Գոլոմպո-

սէն վերջ հոն է տակաւին: Նախա-Գոլոմպոսեան Ատլանտեանը խաւա՛ր էր, ահարկո՛ւ էր և վանողական: Ներկայ Ատլանտեանը կամրջո՛ղ է, ճանապարհ է և հաղորդակցութիւն... :

Նոյնն է նաեւ անհաւատութիւնն ու հաւատը: Անհաւատները կ՛ապրին անցեալ դարերու նախապաշարումներով, վախի և շփոթութեան մէջ: Իսկ հաւատացեալը կ՛ապրի անվեհեր գիտակցութեամբ, Երկնային Թագաւորութիւն:

Արթնցէ՛ք հայեր, և ուխտեցէ՛ք մնալ հաւատարիմ մեր հոգիներու Լուսաւորիչին՝ Յիսուս Քրիստոսի:

Պատմագիր Հայրեր գրած են մեր սրբատեղիներու պատմութիւնները՝ Աղթամարի, Անիի և Սբ. Էջմիածնի՝ հաւատով և աղօթիով: «Խորան Լուսոյ» հաղորդումները, որ կը շողարձակուին Սուրբ Էջմիածնէն, կը ներկայացնեն 17 դարերու հայ դիւցազներգութեան հաւատը, զոր ոչ դժոխքի ուժերը, ոչ դարերու մաշումը, ոչ ալ անկրօն համայնավարութեան զինեալ զօրութիւնը կրցան խորտակել անոր ոյժը: Հաւատակերտ Սբ.Էջմիածնի կամարներու ներքեւ, հաւատացեալներ, երանական հաւատի ներատեսութեամբ, սրբութեան երազն ու տեսիլը կը վերլուծեն:

Հաւատալը՝ հաւատն է անհաւատալիին, ջերմօրէն ու խանդավառօրէն: Հայը, եթէ հաւատալէ ալ դադրի, հաւատացեալ մը ըլլալէ չի դադրիր:

Հաւատալոյս հոգին երբեք պիտի չընդունի
ոչ անաստուածութիւնը :

Օգոստոս 31, 1992
Թորոնթօ